

Beiermannen / klokkenisten in Delft tot 1662

Door Laura J. Meilink-Hoedemaker

Inhoud

Beiermannen en klokkenisten van 1553 tot 1662.....	2
Jan Lucasz, Claes Claesz, Jan Joosten Grebber en Harmen Jansz, beiermannen.....	2
Jan Lucasz en Claes Claesz de blinde.....	2
Jan Joosten Grebber.....	2
Harmen Jansz de blinde.....	2
Jan van Schoonhoven, organist en beierman.....	2
Assistentie.....	3
Kloksteller.....	3
Hendrick Coenraets van Stroomberch, organist en beierman.....	3
Organist.....	3
Beierman.....	3
Opvolging.....	4
Familiërelaties.....	4
Overige activiteiten.....	4

Deze publicatie is grotendeels gebaseerd op hoofdstuk VII uit mijn proefschrift Luidklokken Speelklokken in Delft, Promotie Utrecht 1985. Daarin zijn ook de verwijzingen naar archivalia opgenomen.

Beiermannen en klokkenisten in Delft van 1553 tot 1662

In de 16^e en 17^e eeuw noemde men de functionaris die via touwen aan klepels op de luidklokken ritmische of melodische patronen ten gehore bracht, de beierman. In Delft werd nog tot 1662 deze term gebruikt ook al bespeelde de beierman, zeker sinds 1635, de klokken via een klavier. Pas na 1662 komt de term 'klokkenist' in zwang, naast 'beierman'.

Het Zuid-Nederlandse woord 'beiaardier' is in de jaren twintig van de 20^e eeuw door de volgelingen van Jef Denijn uit het Belgische Mechelen naar Nederland geïmporteerd.

Gegevens over beiermannen in Delft en hun activiteiten in de periode vóór 1553 zijn schaars. Omstreeks 1500 beierde 'Jan onser bayerman' op de luidklokken van de Oude Kerk ter gelegenheid van kerkelijke feesten en plechtigheden. In het einde van de 15^e eeuw werd op de klokken van de Nieuwe Kerk gebeierd 'naar ouwer gewoonte'. Over beieren op klokken van het Stadhuis vóór 1536 zijn in het geheel geen gegevens voorhanden.

Na de stadsbrand van 1536 verschuift de activiteit van het beieren van de grote kerken naar het Stadhuis, waar in 1554 een beierman in functie was.

Jan Lucasz, Claes Claesz, Jan Joosten Grebber en Harmen Jansz, beiermannen

Jan Lucasz en Claes Claesz de blinde

In 1555 was Jan Lucasz in dienst als beierman op het Stadhuis. Over zijn taak zijn geen gegevens bekend; zijn wedde bedroeg 6 pond per jaar. Vanaf 1559 trad de blinde organist Claes Claesz naast Jan Lucasz als beierman op voor een wedde van 24 pond per jaar.

Na Jan Lucasz' overlijden in 1566 zette Claes Claesz het beieren alleen voort voor 30 pond per jaar.

Jan Joosten Grebber

Na Claes Claesz' dood in 1573 volgde Jan Joosten Grebber hem op. Grebber kreeg vanaf zijn aanstelling in 1574 tot zeker in 1590 30 pond per jaar; in 1595 werd zijn wedde verhoogd van 40 pond naar 50 pond. Grebber verrichtte in 1579/80 op de toren van het Stadhuis een wachtdienst ter assistentie van de torenwachter. In 1586 beierde Grebber ter gelegenheid van de intocht van de Graaf van Leicester in Delft. Grebber overleed in het begin van 1608 en werd opgevolgd door Harmen Jansz 'de blinde'.

Harmen Jansz de blinde

Harmen Jansz was al sinds 1 januari 1607 als beierman in dienst van de stad en werd vanaf 1611 telkens opnieuw voor een periode van zeven jaar benoemd. Het salaris bedroeg bij zijn indiensttreding 72 pond per jaar en werd een jaar later op zijn verzoek verhoogd tot 90 pond per jaar. Per 17 juni 1611 ontving hij 150 gulden per jaar. Harmen Jansz overleed in het begin van 1635 en zijn weduwe kreeg de wedde nog gedurende een kwartaal uitbetaald. Harmen Jansz werd opgevolgd door de organist Jan van Schoonhoven.

Jan van Schoonhoven, organist en beierman

Jan van Schoonhoven was een zoon van de organist Cornelis van Schoonhoven, die van 1609 tot 1622 organist was van de beide grote kerken in Delft. Sedert 24 november 1612 was Jan ter assistentie van zijn vader aangesteld als tweede organist in beide kerken, waarvoor hij van de kerkmeesters aanvankelijk 100 gulden en met ingang van 1617 150 gulden per jaar ontving. In

augustus 1622 volgde hij zijn vader, na dienst overlijden, in diens beide functies op; zijn wedde bedroeg 400 gulden per jaar. In 1634 werd de kerkelijke jaarwedde van de organist verhoogd tot 500 gulden per jaar.

Na het overlijden van bovengenoemde Harmen Jansz volgde Jan van Schoonhoven hem op met ingang van 1 april 1635. Hij beierde op de 'gewone dagen en tijden', namelijk op zondag, dinsdag, donderdag en zaterdag, tegen een loon van 150 gulden per jaar.

In 1635 maakte orgelmaker Jan Morlet een klavier voor het klokkenspel op het Stadhuis. Van Schoonhoven speelde hierop als voorheen vier keer per week en zijn wedde voor dit beieren werd per 1 april 1636 verhoogd van 150 tot 200 gulden per jaar. Hiervan moest hij 25 gulden afstaan aan de uurwerkmaker Coenraet Harmens Brouckman, die op het Stadhuis behalve het uurwerk ook het speelwerk en het klokkenspel onderhield. De beide wedden van Schoonhoven bedroegen nu te zamen 700 gulden per jaar.

Assistentie

Met ingang van 16 juli 1637 kwam er een tweede organist bij: Hendrick van Stroomberch werd als organist van de Oude Kerk benoemd, terwijl Van Schoonhoven alleen van de Nieuwe Kerk organist bleef. De benoeming van de tweede organist hield verband met het herstel van het orgelspel tijdens de diensten ter begeleiding van de gemeentezang.

Kloksteller

Op 5 november 1638 werd Jan van Schoonhoven samen met Van Stroomberch aangesteld als kloksteller in plaats van de overleden kloksteller Sacharias Paspoort. Zij moesten nu ook de voorslag van het Stadhuis verstemmen en de bijbehorende wedde van 100 gulden delen.

Van Schoonhovens begrafenis vond plaats op 16 januari 1642. Het salaris als organist van de Nieuwe Kerk werd op 12 januari 1642 voor het laatst uitbetaald, dat van beierman op 19 februari 1642. Zijn collega-organist Hendrick van Stroomberch volgde met ingang van 1 april 1642 Van Schoonhoven op als beierman.

Van Schoonhoven bood enkele, door zijn vader Cornelis gecomponeerde, psalmen op 28 december 1622 aan de kerkmeesters aan, waarvoor hij een 'verering' van 72 gulden ontving. Omstreeks 1629 gaf hij muzieklessen aan Pieter en Adriaan Graswinckel en Albrecht Pieters (Graswinckel), telgen uit een aanzienlijk Delfts brouwersgeslacht.

Jan van Schoonhoven liet een vrouw en acht kinderen, in de leeftijd van 14 tot 27 jaar, achter. In de boedelbeschrijving worden geen musicalia genoemd, wel enkele portretten, waaronder één van zijn vrouw Magdalena Planken en één van hemzelf.

Hendrick Coenraets van Stroomberch, organist en beierman

Organist

Hendrick Coenraets van Stroomberch was sinds 4 juli 1637 als organist van de oude Kerk in dienst van de kerkmeesters op een wedde van 120 gulden per jaar, welk bedrag in 1640 tot 200 gulden en in 1643 tot 300 gulden werd verhoogd. Pas met ingang van 1 november 1655 zou hij ook van de stad een beloning ontvangen voor zijn werk als organist, aanvankelijk 100 gulden, na 1663 150 gulden per jaar.

Beierman

Na het overlijden van Jan van Schoonhoven speelde van Stroomberch van januari tot juni 1642 op de klokken, waarvoor hij van de stad 50 gulden ontving. Voor extra diensten op de orgels in dezelfde periode kreeg hij van de kerkmeesters 40 gulden. Per 1 april 1642 volgde hij Van Schoonhoven officieel als beierman op. Hij bespeelde evenals zijn voorganger de klokken vier maal per week en

verstak de voorslag één maal per maand. Hiervoor ontving hij de wedden van 206, respectievelijk 103 gulden boven zijn wedde als organist. Uit deze wedde werd jarenlang een bedrag van 25 gulden gereserveerd voor Lambrecht Gerritsz Lakenbreyder, de uurwerkmaker die hem assisteerde bij het versteken. Deze regeling liep af met ingang van 7 augustus 1663, toen Lambrecht Gerritsz een vast traktement ontving als kloksteller voor al de stadsuurwerken en omdat zijn taak omvangrijker was geworden door de verhuizing en uitbreiding van het klokkenspel – van het Stadhuis naar de toren van de Nieuwe Kerk. Bij de transacties rond deze ingrijpende veranderingen wordt Van Stroomberchs naam nooit vermeld.

Opvolging

De burgemeesters benoemden in 1662 naast Van Stroomberch een tweede klokkenist, Daniel Groen, en na diens vroege dood in 1664, Dirck Scholl.

Van Stroomberch overleed op 8 januari 1687 en werd op 11 januari vanuit zijn woning aan de Verwersdijk begraven in de Oude Kerk. Zijn weduwe Catharina van Spieringshoek ontving van de stad nog over een kwartaal traktement. Cornelis Scholl uit Den Haag volgde van Stroomberch op als organist van de Oude Kerk, terwijl Dirck Scholl doorschoof naar de functie van eerste klokkenist. Cornelis Scholl nam daarbij tegelijk ook de vrijgekomen plaats van tweede klokkenist in.

Familierelaties

Hendrick van Stroomberch was mogelijk dezelfde als Henrick Coenraets Henrikszoon (van Stromborch), die in Breda in 1625 gedurende een half jaar na de dood van zijn vader Coenraet Hennricx van Stromborch het klokkenspel bespeelde. Hij verdwijnt daarna in Breda uit het zicht. Francois Coenraet Stroombergen, die van 1621 tot 1636 in Heusden werkte, en van 1644 tot 1655 organist en klokkenist in Den Bosch was, was mogelijk zijn broer. Van Stroomberch had twee dochters van wie er één in 1677 trouwde met de Haarlemse musicus Johan Dusart (1621-1691).

Overige activiteiten

In november 1650 diende Van Stroomberch samen met zes andere organisten de kerkmeesters van Rotterdam van advies inzake een reparatie aan het orgel van de Grote Kerk aldaar.

De Delftse patriciër Cornelis Graswinckel bepaalde in zijn testament van 27 oktober 1653 dat Hendrick van Stroomberch samen met de organisten Adolph Friedrich van Simson en Lucas van Lennink moest aanwijzen welke van Graswinckels acht kinderen te zijner tijd in aanmerking zou komen een 'accoord fluiten' te erven.